

Службові частини мови.

Прийменник .

Сполучник

Завдання:

- Повторити та систематизувати знання про службові частини мови: прийменник, сполучник
- Структурувати і узагальнити вивчений теоретичний матеріал
- Удосконалити вміння щодо написання службових частин мови

Частини мови

самоcтійні

службові

змінювані

незмінювані

незмінювані

незмінювані

відмінювані

дієвідмінювані

іменник

дієслово

прислівник

прийменник

вигук

прикметник

сполучник

числівник

частка

займенник

Прийменник – незмінна службова частина мови, яка разом із закінченнями самостійних частин мови вказує на відношення між словами в реченні.

За **походженням** прийменники бувають **непохідні** (первинні) та **похідні** (вторинні, утворені від інших слів)

Непохідні

в
на
від
до
при
під
з
за
над
через

Похідні

з-поміж
здля
поза
попід
з-над
із-за
коло
протягом
навколо
з метою
у справі
на відміну

Написання похідних прийменників разом, окремо та через дефіс

Разом	Окремо	Через дефіс
<p>Утворені від прислівників, іменників та прийменників, а також двох простих прийменників:</p> <p>внаслідок довкола наперед поруч поміж</p>	<p>Утворені від прислівників та іменників з непохідними прийменниками:</p> <p>з метою за винятком під час згідно з незалежно від</p>	<p>Утворені приєднанням до прийменників з, із інших прийменників:</p> <p>з-під з-попід з-поміж з-над з-за з-поза із-за</p>

Написати разом, окремо чи через дефіс подані прийменники

Що_ж__до, під_кінець, з_понад, по_за, за_мість,
з_посеред, у_разі, з_проміж, у_наслідок, о_крім,
за_ради, за_для, із_під, про_між, поряд_з,
не_зважаючи_на

Написання похідних прийменників разом, окремо та через дефіс

Разом

Утворені від прислівників,
іменників та прийменників,
а також двох простих
прийменників:

внаслідок
довкола
наперед
поруч
поміж

Окремо

Утворені від прислівників
та іменників з похідними
прийменниками:

з метою
за винятком
під час
згідно з
незалежно від

Через дефіс

Утворені приєднанням до прийменників **з, із**
інших прийменників:

з-під
з-попід
з-поміж
з-над
з-за
з-поза
із-за

Дослідження-зіставлення

Тихо **навколо**.

Кінець – ділу вінець.

Пісня лунала десь
зовсім **близько**

Навколо школи учні
висадили квітник.

Сидить батько **кінець**
стола, на руки схилився.

Василько стояв **близько**
вікна.

Установіть відповідність між синонімічними прийменниками

- *з-поміж*
- *незважаючи на*
- *край*
- *на підставі*
- *кругом*
- *кінець*
- *на основі*
- *серед*
- *всупереч*
- *скрізь*

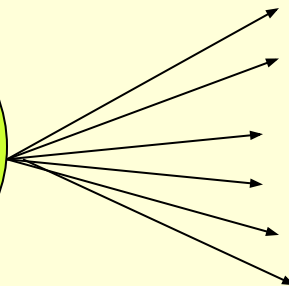
Творче конструювання

- **Край** (іменник) – **край** (прийменник);
коло (іменник) – **коло** (прийменник);
- **вбік** (прислівник) – **в бік** (прийменник з іменником);
- **назустріч** (прислівник) – **на зустріч** (прийменник з іменником);
- **напам'ять** (прислівник) – **на пам'ять** (прийменник з іменником)

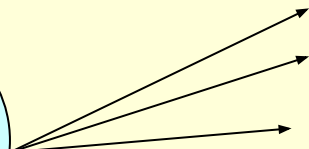
УЖИВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ

Прийменник *по* НЕ МОЖНА вживати у таких сполученнях:

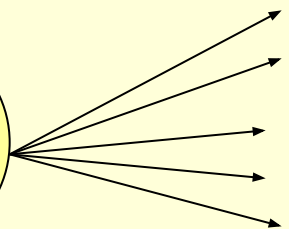
у службових справах до квітня включно за дорученням за підозрою в чомусь на прохання на замовлення після закінчення з деяких причин з ініціативи за освітою лікар за зразком	за описом після одержання за дорученням керівника за пропозицією за наказом командира з примусу за свідченням очевидців за сімейними обставинами через сімейні обставини	у приватній справі з особистих питань передати у спадщину поради щодо оздоровлення називати на ім'я старший за званням екзамен з історії через хворобу надіслати поштою
--	--	---

*без
біля
до
з-за
проти
серед*

*на
об
по*

*з
із
зі
між
за*

Поєднати подані прийменники з іменниками у відповідному відмінку, визначити вид прийменників за походженням

Іти, хліб;

українець, походження;

виглядати, тин;

сидіти, відмінник

Написання похідних прийменників разом, окремо та через дефіс

Разом	Окремо	Через дефіс
<p>Утворені від прислівників, іменників та прийменників, а також двох простих прийменників:</p> <p>внаслідок довкола наперед поруч поміж</p>	<p>Утворені від прислівників та іменників з непохідними прийменниками:</p> <p>з метою за винятком під час згідно з незалежно від</p>	<p>Утворені приєднанням до іменників з, із інших іменників:</p> <p>з-під з-попід з-поміж з-над з-за з-поза із-за</p>

Дослідження-зіставлення

Тихо навколо.

Кінець – ділу вінець.

Пісня лунала десь
зовсім **близько**.

Навколо школи учні
висадили квітник.

Сидить батько **кінець**
стола, на руки
схилився.

Василько стояв
близько вікна.

УЖИВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ

Прийменник *по* НЕ МОЖНА вживати у таких сполученнях:

у службових справах до квітня включно за дорученням за підозрою в чомусь на прохання на замовлення після закінчення з деяких причин з ініціативи за освітою лікар за зразком	за описом після одержання за дорученням керівника за пропозицією за наказом командира з примусу за свідченням очевидців за сімейними обставинами через сімейні обставини	у приватній справі з особистих питань передати у спадщину поради щодо оздоровлення називати на ім'я старший за званням екзамен з історії через хворобу надіслати поштою
--	--	---

Сполучник – службова частина мови, що вживається для поєднання слів, словосполучень і частин складного речення

Багатство і оформлення, мозаїки і фрески.

*Більшість мозаїк храму легко зрозуміти **та** осягнути ОКОМ.*

*Архітектура Маріїнського палацу вражає багатством орнаментів, **але** більшої виразності надає йому композиція кольорів. [...], але [...].*

За значенням сполучники сурядності поділяються на:

- **Єднальні** (і, й, та (в значенні і), також);
- **Протиставні** (а, але, та (в значенні але), проте, зате, однак);
- **Розділові** (або...або, то...то, чи...чи).

Сполучники підрядності поділяються на кілька груп:

- **Причинні** (тому що, тим що, бо, через те що, у зв'язку з тим що);
- **Мети** (щоб, щоби, для того щоб, з тим щоб);
- **Наслідку** (так що);
- **Умовні** (якщо, як, коли б);
- **Допустові** (хоч, хоча, дарма що, незважаючи на те що, хай, нехай);
- **Порівняльні** (мов, мовби, немов, немовби, наче, неначе, неначебто, ніби, нібито, як, що);
- **Часові** (щойно, як тільки, ледве, скоро, в міру того як, після того як, з того часу як, поки).

Разом (складаються з двох і більше слів)	Окремо (складені сполучники)	Через дефіс
<p>Аби, аніж, втім, зате, мовби, мовбито, начеб, начебто, немов, немовбито, неначе, ніби, нібито, ніж, отже, притім, притому, причім, причому, проте, себто, щоб, щоби, якби, якщо</p>	<p>Дарма що, для того щоб, з того часу як, замість того щоб, незважаючи на те що, отже ж, після того як, при цьому, тимчасом як, у зв'язку з тим що, у міру того як, як тільки</p>	<p>Отож-то, тим-то, тому-то, тільки-но, якби-то</p>

Записати слова, розкриваючи дужки. Пояснити їх
правопис

(Не)мов(би), а(би), що(б), (через)те(що), ні(би),
(з)по(між), (за)те, як(що), незважаючи на(те)що,
так(що), із(за), (мов)би(то), як(би), (про)те, тому
(що), (для)того(щоб), що(й), при(цьому), що(ж)до,
замість(того)(щоб)

Сполучники	Однозвучні з ними слова
<p><i>Проте (=але) час не ждав, листя щодалі, то більше спадало (Д. Мітенко).</i></p>	<p><i>Спливали в пам'яті якісь сірі виправдальні слова — про час, про будні, про турботи, (про що?) про те, що любов змінилася звичкою, дружніми почуттями, родинними, сімейними (Є. Гупало).</i></p>
<p><i>Хоч кажете: збагнуть не можна Вам городських премудрих слів; Зате (=однак) знайома буква кожна, що вивів на полях посів (В. Крищенко).</i></p>	<p><i>Довго лаяв себе (за що?) за те, що не розпитав як слід, чия вона, де живе (Д. Міщечко).</i></p>
<p><i>Не забувайте: віти тягнуться до сонця для того, щоб (= аби) міцнішим ставав стовбур і глибше в землю йшло коріння (І. Цюпа).</i></p>	<p><i>(що?) Що б не робив Дмитро Карпович, який би пункт зі свого плану-щоденника не виконував, а думкою все повертався до одного питання (Ю. Збанацький).</i></p>
<p><i>Якби (= коли б) чоловік знав, що не знає, то б і мав, що не має (Нар. тв.).</i></p>	<p><i>(як? яким чином?) Як би мотузочка не вилась, а все одно їй кінець прийде (Нар. тв.).</i></p>

Мовна формула

Проте (=але)

зате (= однак)

якби (= коли б)

якже (= якщо)

якщо (= коли)

таж (= адже)

теж (= і я)

Відновити прислів'я і приказки, дібравши їхнє продовження із другої колонки. З'ясувати написання сполучників разом чи окремо

- 1) Скрізь добре... що(б) не спотикався.
- 2) Не їздять довгою дорогою... те(ж) до місця добереться.
(про) те вдома — найліпше.
- 3) Не (за) те кобилу б'ють, що ряба,... той дорога легка.
(не) мов старий кожух.
- 4) Хто їде волами... (за) те твердо.
- 5) Треба йти до господи... то(б) не було шкоди.
як(що) знають ближню.
- 6) На те коня кують... а (за) те, що везти не хоче.
- 7) Ліс узимку...
- 8) Рідко ступає...
- 9) Як(що) бажання добре...

ЧОМУ КОЖНА ЛЮДИНА ВІДЧУВАЄ ЩАСТЯ ПО-СВОЄМУ?

Безперечно, не знайдеться, мабуть, людини, яка б не чула слова *щастя*. Воно є загальноновживаним і, здається, таке зрозуміле.

Проте варто лише спробувати витлумачити його, як виявиться, що це не дуже просто. Чому? Мені здається, так відбувається через те, що...

Домашнє завдання

Скласти письмовий твір-роздум (15 речень)
на тему:

“Що потрібно зробити, щоб бути щасливим...”, використовуючи
прийменники та сполучники